

STAVOVI STUDENATA IZ UNUTRAŠNOSTI SRBIJE O NJIHOVIM PLANOVIMA ZA ZAPOSŁJAVANJE NAKON ZAVRŠENIH STUDIJA

Ildiko Đokić ¹, Miroslav Kuka ²

ORCID ¹ 0000-0002-6859-7486, ² 0000-0003-1879-979x

¹, *College of Vocational Studies of Preschool Teachers and Sports Trainers - Subotica, Republic of Serbia*

² *Faculty of Education, University St. Kliment Ohridski - Bitola, North Macedonia*

Sažetak/Apstrakt:

Poražavajuća demografska situacija i odliv mozgova iz Srbije nije samo problem Srbije, već i država u njenom neposrednom okruženju. Rad je obradio rezultate anonimne ankete na uzorku od 725 studenata iz unutrašnjosti, koji studiraju na Beogradskom univerzitetu ili na Akademijama strukovnih studija sa sedištem u Beogradu. U žiži interesovanja bili su njihovi stavovi i planovi za dalje profesionalno kretanje i zapošljavanje nakon okončanih studija. Jedna od osnovnih uloga akademskog visokog obrazovanja jeste da formira obrazovanu i kreativnu populaciju koja zadovoljava potrebe razvoja države zasnovane na humanim vrednostima, koje doprinose jačanju društvene kohezije i promovisanju društvenih i kulturnih vrednosti. Socijalna dimenzija visokog obrazovanja podrazumeva uspostavljanje strukturnih pretpostavki za povećanje šansi mladih ljudi da steknu visoko obrazovanje na univerzitetima u Srbiji. Jednak pristup visokom obrazovanju poboljšava šansu za pristup tržištu rada i predstavlja značajno sredstvo za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti. U svim strategijama razvoja obrazovanja u Srbiji naglašava se da visoko školstvo treba biti primer dobre saradnje sa privredom, što sa svoje strane determiniše demografska kretanja i rast.

Ključne reči:

privreda, visokoškoolstvo, stavovi i mišljenja studenata, odliv mozgova, demografija.

1. UVOD

Socijalna dimenzija visokog obrazovanja podrazumeva uspostavljanje strukturnih pretpostavki za povećanje šansi mladih ljudi da steknu visoko obrazovanje na univerzitetima u Srbiji. Jednak pristup visokom obrazovanju poboljšava šansu za pristup tržištu rada i predstavlja značajno sredstvo za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti. U Bolonjskom procesu, najvažnijem pokretaču promena u visokom obrazovanju Evrope, socijalna dimenzija spominje se u svim ministarskim saopštenjima od 2001. godine. Međutim, tek je u Londonu 2007. godine pojam definisan kao cilj da: „studentska populacija koja upisuje, pohađa i završava visoko obrazovanje na svim nivoima odražava različitost naših društava“. U Evropskoj uniji, zaključci Veća od 11. 5. 2010. godine definišu socijalnu dimenziju kao: „jednake mogućnosti za pristup kvalitetnom obrazovanju, kao i pravednost u postupanju, uključujući prilagođavanje obrazovne ponude potrebama pojedinca“.

Broj studenata koji navode visokoškolske ustanove u Srbiji uvek je veći od broja studenata koji registruje Republički zavod za statistiku (RZS). Naime, RSZ registruje samo „aktivne studente“, tj. studente koji su upisali tekući semestar, dok visokoškolske ustanove registruju i tzv. „pasivne studente“, tj. studente koji se nisu ispisali sa studija, mada nisu upisali tekući semestar, ili još uvek nisu diplomirali (apsolventi). Iz tog razloga, zbog statistički tačnijih rezultata mi ćemo koristiti podatke RSZ-a. Prema podacima RSZ, prvu godinu osnovnih studija u kalendarskoj 2021/22. godini u Republici Srbiji upisalo je 48.508 studenata, na svim visokoškolskim ustanovama. Od ukupnog broja bruća 21.216 (43,7%) su muškarci, a 27.292 (56,3%) su žene. Posmatrano prema načinu finansiranja studija, 50,6% novoupisanih studenata su korisnici budžeta, dok 49,4% čine samofinansirajući studenti.

Socio-ekonomski status porodica iz kojih studenti potiču, na osnovu podataka o zanimanju i obrazovanju roditelja studenata, smatra se posebno relevantnim za socijalnu dimenziju visokog obrazovanja. Poslednje istraživanje koje je 2007. godine, na uzorku od 1992 domaćinstva izveo Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, pod nazivom „Socio-ekonomska strategija domaćinstava u Srbiji“, daje validne pokazatelje ovog stanja. Naime, domaćinstva su, prema metodologiji Instituta, razvrstana u pet kategorija materijalnog položaja: nizak, niži srednji, srednji, viši srednji i visok uz relativno lako izdvajanje domaćinstava u čijem sastavu su i lica starosti 18 - 25 godina, kao i lica koja studiraju. Na osnovu podataka prikazanih u tabeli br. 1. jasno se procenjuje odnos materijalnog položaja i šansi da se bude student.

Tabela 1. Materijalni položaj domaćinstava studenata

Materijalni položaj	Broj članova domaćinstva starosti 18 - 25 godina					
	Nema		Ima		Ukupno	
Nizak	83	5,7 %	11	2,1 %	94	4,7 %
Niži srednji	573	36,6 %	162	30,8 %	699	35,1 %
Srednji	409	27,9 %	151	28,7 %	560	28,1 %
Viši srednji	276	18,7 %	132	25,1 %	408	20,5 %
Visok	161	11 %	70	13,3 %	231	11,6 %
Ukupno	1466	100 %	526	100 %	1992	100 %

Podaci o zanimanju roditelja ili staratelja studenata dobijeni su pomoću ŠV 20 obrasca, koje su studenti popunjavali prilikom upisa zimskog semestra školske 2006/2007. godine. Podaci su posle više statističkih komparacija i spajanja pojedinih kategorija zanimanja formirani (npr. stručni saradnici i tehničari su grupisani kao stručnjaci, a vojna lica su pridružena službenicima, itd.). Kako se navodi, mimo zanimljivog podatka da više od 2/5 studenata ne navodi zanimanje roditelja, vidna je činjenica da su „stručnjaci“ jedina nadreprezentativna grupa i da su kvalifikovani radnici i zanatlije, uz radnike u uslugama, izrazito podzastupljeni među roditeljima studenata. Sa rastom stepena studija raste i procenat studenata koji kao zanimanje roditelja navode „stručnjak“. Na primer: na specijalističkim strukovnim studijama takvih studenata je 63,5%, na dodiplomskim akademskim master studijama ima ih 69%, na specijalističkim akademskim studijama oni čine čak 84%, dok je na doktorskim akademskim studijama taj procenat najviši, tj. 88% studenata.

Socijalna politika države, u cilju što pristupačnijeg studiranja, jasno je definisana Zakon o visokoškolskom u Srbiji, koji propisuje da visokoškolska ustanova stiče sredstva za obavljanje svoje delatnosti na dva načina: 1. pomoću osnivača, tj. iz budžeta Republike, i to za: plate zaposlenih, materijalne troškove, održavanje, opremu, bibliotekarski fond, naučno i stručno usavršavanje zaposlenih, međunarodnu saradnju, izdavačku delatnost, finansiranje opreme i uslova za studiranje, itd. i 2. pomoću sopstvenih prihoda putem: školarina, donacija i zaveštavanja, sredstava za finansiranje naučnoistraživačkog i stručnog rada, projekata, naknada za komercijalne i druge usluge, itd. Dakle, država izdvaja određena, ali ne dovoljna, sredstva za visoko obrazovanje, ostavljajući fakultetima diskreciono pravo da iz sopstvenih prihoda (školarine, prijava ispita, izdavanja raznih uverenja, itd.) uvećava plate nastavnog osoblja. Na ovaj način, visokoškolske ustanove, preko visokih školarina na državnim i privatnim fakultetima, doprinose nastavku društvenog raslojavanja na bogate i siromašne, štiteći uz “dozvolu države”, isključivo svoje lične interese.

Sa druge strane, nejasna državna politika tj. nesrazmernost tržišnih potreba za visoko obrazovnim kadrovima u odnosu na broj školovanih, kao i visoki troškovi

države u budžetskom finansiranju studenata „koji tržišno nisu potrebni“, nameće zaključak: “Država budžetski finansira visoko obrazovne kadrove koji će na slobodnom tržištu rada izvan Srbije (jer u Srbiji nema potrebnog tržišta), pružati svoje stručne usluge. Dakle, o sopstvenom trošku (budžetskom gubitku), bez ijednog društvenog interesa, radi se za dobit drugog.”

2. Migracije kao demografski indikatori

Sveobuhvatan prikaz demografskih indikatora u Srbiji autori (Kuka, LJ, Kuka, M., 2022) publikovali su u svom naučnom radu *Demography in the Function of Resolving Geopolitical Crises*, čiji ćemo integralni deo prikazati:

“Based on the data from Table no. 2, we can see the decade-long trend of negative birth rate in Serbia, which annually fluctuates of about 35,000 fewer born than to the number of dead. The unofficial data for 2020 and 2021, conditioned by the current Covid pandemic, point to an even higher negative birth rate, which averaged over 70,000 fewer births per annum, than deaths (62,062 born in 2021, 135.901 dead, negative birth rate is 73,839). Therefore, only in period from 2008 to 2021, Serbia lost about 530,000 inhabitants through the negative birth rate, which is approximately 7.3 % of the total population.

God.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Živo rođeni	69	70,2	68,3	65,5	67,2	65,5	66,4	65,6	64,7	64,8	63,9	64,3
Umrli	102,7	104	103,2	102,9	102,4	100,3	101,2	103,7	100,8	103,7	101,6	101,4
Razl.	-33,7	-33,8	-34,9	-37,4	-35,2	-34,7	-34,8	-38,1	-36,1	-38,9	-37,7	-37,1

Tabela 2. Prirodni priraštaj u Srbiji, period 2008 – 2019, brojevi prikazani u hiljadama

According to the report of the International Organization for Migration¹⁷, there has been an increase in the level of the international migration in line with the contemporary trends. Thus, in 2021, the number of the international migrants in the world estimated at 280 million, which represents 3.6 % of the world's population. It is important to note that this category of persons achieves 9 % of the world's GDP¹². In addition, the Gallup¹⁹ research from 2015 to 2017 determined that there are 700 million potential migrants in the world, who are considering to a quick move abroad.

The migration balance is difficult to determine both methodologically and by comparing officially published data, so estimates that based on various statistical

methods and administrative indicators most often used in the list of migrants. Thus, the 2011 Census of Population, Households and Dwellings in 2011 in Serbia² states: “When the officially registered decrease in the total population of Serbia (about 311,000) deducts the negative birth rate (about 297,000), the negative migration balance of almost 14,000 in the period 2002 - 2011 remains. It turns out that Serbia, due to the negative migration balance with the world, lost at least 56,000 inhabitants or an average of about 6,000 per annum in the period from 2002 to 2011. If the unknown number of the IDPs in the 2011 Census is somewhere between, then that loss is higher by about 55,000, which gives an average annual negative balance of about 11,000 inhabitants.”

However, according to the estimates of the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)¹⁶, migrations from Serbia have an incomparably more pronounced trend: “The average annual influx of migrants from Serbia to the OECD member states in period 2007-2016 was 41,000. This means that within 11 years, about 500,000 inhabitants left Serbia for the OECD countries only, with an average age of 30, i.e., from the labor force contingent.” On the other hand, in the last decade, the number of returnees to Serbia was less than 70,000, and of this number, as much as 63 % belongs to the inactive population, i.e. retirees.

These statistics should be corrected by the fact that a significant number of emigrants do not deregister their residence in Serbia (temporary work, dual citizenship, etc.), so they are not included in this data. It is assumed that this trend of “an administrative inaccuracy and the statistical manipulation” is present in the most underdeveloped countries of the world, which collectively leads to erroneous statistical indicators. The obligation to register a temporary stay abroad and return from abroad to Serbia regulated by the Law on Permanent Residence and Residence of the Citizens¹⁴, which is insufficiently respected. Based on our research conducted in 2021 on a sample of 235 people who emigrated from Serbia for a shorter or a longer period. Only 147 of them deregistered their residence, that is. 62.55 %. If this figure added approximately to the OECD estimates, the number of potential migrants would be over 65,000 annually. This data, increased by the negative birth rate in Serbia (Table 2), leads to the number of over 95,000 inhabitants that Serbia loses in one year. Therefore, only in period from 2008 to 2021, Serbia lost about 1,300,000 inhabitants through the negative birth rate and emigration, which is about 18 % of the total population.

As part of economic research, the Institute for Development and Innovations⁶ has compiled a list of costs of emigration. According to these data, the price of secondary education in Serbia is around € 20.000, or around € 36.000 for a higher education. In the West, the desired, the preferred professions such as doctors or dentists in Serbia are being educated in the amount of € 58.000 to € 71.000. Comparing these

professions with education, e.g. doctor in the USA, which costs about \$ 280.000, comes to the answer as to why only one in four doctors in the USA completed their studies at a home university. If the price of education of citizens who emigrate from Serbia is included, the annual amount is 1,1 - 1,35 billion euros, depending on the educational profile. However, the price that Serbia pays in the coming decades is much higher because emigrants do not create GDP for Serbia, i.e. less market, consumption and tax revenue.

That the official statistics can be manipulated is also shown by the data of the Republic Bureau of Statistics of Serbia¹³, according to which the number of newborns in 1998 was 76.330, in 2002, the number of newborns was 78.101 and in 2004, the number of newborns was 78.186. Newborns in 1998 become adults (they become adults at the age of 18) with the right to vote in the 2016 elections, newborns in 2002 became adults in 2020, and newborns in 2004 became adults in 2022. It remains unclear how in the interval from 2007 to 2022 with the shown trend of negative natural increase and progressive trend of emigration from Serbia, the number of registered voters remained almost unchanged, as indicated by the data of the Republic Election Commission¹⁵ shown in Table 3.”

Table no. 3. The number of registered voters by election years 2007 – 2022 (Broj registrovanih glasača u izbornim godinama od 2007. do 2022.)

Elections	2007	2008	2012	2014	2016	2020	2022
Number of voters	6.653.851	6.749.688	6.770.013	6.765.998	6.739.441	6.584.376	6.739.441

3. Stavovi i mišljenja studenata o njihovim profesionalnim kretanjima posle završenih studija

U istraživanju koje je rađeno tokom prvog semestra školske 2021/2022. godine, na uzorku od 725 studenata Univerziteta u Beogradu i Akademija strukovnih studija sa sedištem u Beogradu, ispitivali smo, posredstvom upitnika, stavove i mišljenja studenata o njihovim životnim i profesionalnim kretanjima posle završenih studija. Iz opšte populacije studenata interesovali su nas samo studenti koji dolaze iz unutrašnjosti Srbije, tj. koji nisu rođeni i koji do početka studija nisu živeli Beogradu. Pored studenata na akademskim studijama (517 ispitanika), upitnikom smo obuhvatili i studente na strukovnim studijama (208 ispitanika), tj. akademijama strukovnih studija, kako se od 2019. godine imenuju pravni sledbenici nekadašnjih strukovnih škola. Nastojali smo da u našem istraživanju zahvatimo studente sa što šireg teritorijalnog područja Srbije, kako bi dobili što jasniju sliku potencijalnih kretanja visokoobrazovane populacije koja je svoje stručno obrazovanje stekla u Srbiji. S

obzirom da je Srbija teritorijalno podeljena na regione, regije i oblasti, naša raspodela ispitivanih studenata bila je u sledećem obimu:

1. 58 studenata je bilo iz Mačvanske oblasti, površine 3.270 km², sa prosečnom gustinom naseljenosti od 85 st./km², 2. 61 student je bio iz Kolubarske oblasti, površine 2.474 km², sa prosečnom gustinom naseljenosti od 66 st./km², 3. 87 studenata je bilo iz Zlatiborske oblasti, površine 6.140 km², sa prosečnom gustinom naseljenosti od 43 st./km², 4. 86 studenata je bilo iz Raške oblasti, površine 3.923 km², sa prosečnom gustinom naseljenosti od 78 st./km², 5. 59 studenata je bilo iz Pčinjske oblasti, površine 3.520 km², sa prosečnom gustinom naseljenosti od 56 st./km², 6. 82 studenta je bilo iz Sremske oblasti, površine 3.485 km², sa prosečnom gustinom naseljenosti od 85 st./km², 7. 63 studenta su bila iz Pirotске oblasti, površine 2.761 km², sa prosečnom gustinom naseljenosti od 30 st./km², 8. 59 studenata je bilo iz Severnobačke oblasti, površine 1.784 km², sa prosečnom gustinom naseljenosti od 100 st./km², 9. 94 studenta su bila iz Zapadnobačke oblasti, površine 2.488 km², sa prosečnom gustinom naseljenosti od 69 st./km², 10. 76 studenata je bilo iz Severnobanatske oblasti, površine 2.328 km², sa prosečnom gustinom naseljenosti od 58 st./km².

Od ukupnog broja ispitanika 512 studenata (70,6%) je bilo u statusu studenata na budžetu, dok je 213 studenata (29,4%) bilo samofinansirajuće. Najveći broj od ispitivanih studenata, 412 studenata (56,8%), za vreme studija je stambeno smešten u studentskom gradu, 289 studenata (39,9%) živi privatno u iznajmljenom stanu, dok 24 studenta (3,3%) za vreme studija živi kod rođaka. Niti jedan od ispitivanih studenata za vreme studija nije živio u svom, tj. roditeljskom stanu.

Od ukupnog broja ispitanika, 618 studenata (95,2%) dolazi iz porodica koje imaju do 4 člana, 79 studenata (10,9%) dolazi iz porodica koje imaju od 5-6 članova, dok svega 28 studenata (3,9%) dolazi iz porodica koje imaju preko 6 članova porodice. Takođe, veoma zanimljiv podatak, koji zahteva intenzivnija socio-psihološka istraživanja jeste da 448 studenata (61,8%) živi u porodici sa oba roditelja, dok 268 studenata (37%) živi u nepotpunoj porodici tj. bez jednog od roditelja, a 9 studenata (1,25%) dolazi iz hraniteljskih porodica, tj. iz porodica gde student nisu živeli sa biološkim roditeljima.

Ispitivani studenti, materijalni status porodice iz koje dolaze, ocenjuju na sledeći način: 112 studenata (15,4%) navodi da dolazi iz porodica čiji je materijalni položaj "nizak", 45 studenata (6,2%) navodi da dolazi iz porodica čiji je materijalni status "niži srednji", 316 studenata (43,6%) navodi da dolazi iz porodica "srednjeg" materijalnog statusa, 214 studenata (29,5%) navodi da dolazi iz porodica čiji je materijalni status "viši srednji", a 38 studenata (5,3%) navodi da dolazi iz porodica čiji je materijalni status "visok". Takođe, ispitujući zanimanja roditelja, a radi

neujednačenosti statusa porodica (potpuna, nepotpuna ili starateljska), može se zaključiti da najveći broj studenata (67%) dolazi iz porodica gde su očevi ili staratelj (muški pol) “službenici u policiji, vojsci, zdravstvu ili javno-komunalnim ustanovama”, dok je najveći broj (59%) majki ili staratelja (ženski pol) deklarisan kao “radnice u uslužnim delatnostima”.

Ono što nas je primarno interesovalo u navedenom istraživanju jeste da ispitamo stavove i mišljenja studenata šta planiraju i gde očekuju da rade posle završenih studija. U tom smislu studenti su se izjašnjavali na sledeći način: najveći broj studenata 511 (70,5%) planira “da odem iz zemlje i zaposlim se u inostranstvu”, 183 studenta (25,2%) planira “da se zaposlim u zemlji, ali izvan svog rodno mesto”, dok svega 31 student (4,3%) planira “da se vratim u svoje rodno mesto i tamo zaposlim”. Kao razloge koji utiču na njihova iznesena planiranja ispitivani studenti navode: “teško zaposlenje u struci”, “egzistencijalna nesigurnost” i “nemogućnost potencijalnog napredovanja u struci”. To su bili osnovni činioci kojima su se vodili studenti koji planiraju “da odu iz zemlje i zaposle se u inostranstvu”. Gotovo svi studenti koji planiraju “da se zaposle u zemlji, ali izvan svog rodno mesto”, navode prethodno iznete činioce. Studenti koji planiraju “da se vrate u svoje rodno mesto i tamo zaposle” smatraju da “nema bitne razlike u tržišnoj ponudi i potražnji u zemlji, u odnosu na inostranstvo”, kao i da ne želi da napusti zemlju i svoje rodno mesto, navodeći da su “tamo najsigurniji”.

Izražavajući svoje stavove i mišljenja po pitanju potencijalnih promena u zemlji, koje bi, sa svoje strane, uticale na odluku da ostanu u zemlji, studenti koji planiraju da odu u inostranstvo su najčešće navodili: “veća tržišna ponuda visoko plaćenih poslova” i “institucionalna uređenost zemlje”. Zemlje prema kojima bi studenti najradije gravitirali su Amerika (53%), Australija (27%), Kanada (11%) i, u dosta niskom procentu (8%), zborno su se našle evropske zemlje Nemačka, Francuska, Portugal i Velika Britanija. Kao prednosti koje izabrane inostrane zemlje imaju, u odnosu na zemlju gde su se rodili i gde završavaju studije, studenti navode: “očekivanja da će se lakše zaposliti u struci”, “da će moći bolje napredovati u struci”, “da će lepše živeti”. Takođe, najveći broj studenata navodi i da njihove kolege sa kojima razmenjuju mišljenja i stavove po pitanju kretanja posle završenih studija, navode razloge koje su i sami naveli u ovoj anketi.

4. Zaključci

Strategija razvoja u bilo kojoj oblasti, pa tako i u oblasti visokog obrazovanja, primarno je determinisana rešenošću društva da predložene mere prihvati, a potom inkorporira u svoj institucionalni sistem. Najmanji problem je, bez sadržaja i odgovornosti, licencirati rokovima; do 2020. godine, do 2025. godine, do 2030.

godine, ... trebalo bi realizovati predložene strateške ciljeve, akcije i mere uz propratne indikatore napretka. Dosadašnje strategije razvoja obrazovanja u Srbiji predstavljaju spisak lepih želja, koje nikog ne obavezuju i ne traže odgovornost za izgovoreno i neispunjeno. Osnovni moto dosadašnjih strategija razvoja obrazovanja, svodi se na predviđanje, šta bi se trebalo desiti sutra, sledećeg meseca i sledećih godina, a potom „argumentovano objasniti“, zašto se to nije desilo. Ovakav decenijski institucionalni pristup visokom obrazovanju i njegovoj realnoj tržišnoj potrebi u zemlji, što predstavlja stvar državne politike, dovodi do toga da su stavovi i mišljenja studenata, izneti u sprovedenom istraživanju, sasvim logičan odgovor, tj. indikator stanja koje će se progresivno razvijati u smeru devastiranja demografskih indikatora u Srbiji, sa nejasnom slikom za život stabilnog privrednog statusa zemlje. U svetlu činjenice da je u Srbiji broj umrlih u 2021. godini za 18,2 odsto veći u odnosu na 2020., država bi trebala još ozbiljnije planirati kako da zaustavi odliv mozgova, tj. odlazak mladih svršenih studenata iz zemlje. Tačnije: 136,622 umrlih u odnosu na 62,180 živo rođenih u 2021. g. predstavlja negativan prirodni priraštaj od 74,442. Republički zavod za statistiku objavio je 25.1.2023.g. na sajtu Vlade Srbije da je u prethodnoj, 2022.g. rođeno 0,3 odsto dece više, ali je, istovremeno, broj umrlih veći za 18,4 odsto. Negativni prirodni priraštaj u proteklih godinama bio je, delom, posledica pandemije virusom korone Kovid 19.

Literatura

Archer, L., Hutchings, M., Ross A. (2003). Higher Education and Social Class: Issues of Exclusion and Inclusion. London: Routledge and Falmer.

Bourdieu, P., Passeron, J.C. (1903). Reproduction in Education, Society and Culture, drugo izdanje. London: Sage.

Census of Population (2011). Households and Dwellings in the Republic of Serbia www.stat.gov.rs/en-us/oblasti/popis/popis-2011/

Institute for Development and Innovation <https://iri.rs/>

Kuka, M., Jovanović, K., Talevski J. (2013). New Conceptions of Educational Systems in the Function of Projecting School of the Future, JO JOURNALS OF USA- CHINA EDUCATION REVIEW A & B, EL Monte / USA, vol 3, № 9, 703 – 708.

Кука, М., Йованович, К., Талевски, Й, (2013). Проектирование новых структур системы образования, журнал „ИЗВЕСТИЯ ЮЖНОГО ФЕДЕРАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА - ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ“, Ростов на Дону / Россия, № 5, 11 - 15.

Kuka, M., Jovanović, K., Talevski, J. (2013). Projecting the New Strategies of Education System, 4th Conference: 2012 ASIA REGIONAL OPEN COURSEWARE AND OPEN EDUCATION CONFERENCE (AROOC), Bangkok/Thailand, 21 - 22. 1. 2013, 152 - 156.

Kuka, Lj., Kuka M. (2022). Demography in the function of resolving geopolitical crises, ADDAIYAN JOURNAL OF ARTS, HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, Assam/India, Vol 4, 29 - 39.

Migration and the 2030 Agenda. A Guide for Practitioners https://publications.iom.int/system/files/pdf/sdg_en.pdf

Moortgat J.P (1996). A Study of Dropout in European Higher Education. Case studies of five universities. Strasbourg: Council of Europe.

Organisation for Economic Co-operation and Development OECD <https://www.oecd.org>

Republic of Serbia, Ministry of Interior www.mup.gov.rs/wps/portal/en

Republic Bureau of Statistics of Serbia <https://www.stat.gov.rs/>

Republic Electoral Commission www.rik.parlament.gov.rs/tekst/en/269/parliamentary-elections.php

The World Migration Report 2020 https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf

Tjaden J, Auer D, Laczko F. (2019). Linking Migration Intentions with Flows: Evidence and Potential Use. International Migration, n Vol. 57 (1), IOM.

ATTITUDES OF STUDENTS FROM THE INTERIOR OF SERBIA ON THEIR EMPLOYMENT PLANS AFTER FINISHING THEIR STUDIES

Summary:

The devastating demographic situation and brain drain is not only a problem of Serbia, but also of the countries in its immediate surroundings. The paper processed the results of an anonymous survey on a sample of 725 students from the interior of Serbia, who study at the University of Belgrade or at the Academies of Vocational Studies based in Belgrade. The focus of interest was their attitudes and plans and further professional development and employment after completing their studies. One of the main roles of academic higher education is to create an educated and creative population which will fulfill the needs of a developing country based on human values that promote and contribute the strengthening of social cohesion and cultural values. The social dimension of academic education includes implicitly establishing structural assumptions in order to enlarge the chances of the young people to achieve academic education at universities in Serbia. The equal admittance, approach to higher education for each individual makes it easier to find employment and represents a powerful tool in diminishing poverty and social exclusion. All the strategies for developing education in Serbia emphasize the strong connection between education and economy which, on the one hand, determines demographical movements and growth.

Key words:

economy, academic education, attitudes and opinions of students, brain drain, demography.